Turkish Studies *Educational Sciences*

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 509-520

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22684

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 03.03.2019

✓ *Accepted/Kabul:* 10.06.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (24.03.2019)- Referee 2 (13.04.2019)

This article was checked by iThenticate.

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DAYANIŞMA DEĞERİNE İLİŞKİN ALGILARI: METAFOR ANALİZİ ÖRNEĞİ

Selcen Süheyla ERGÜN - Nuray Kurtdede FİDAN** - Nuray
YILDIRIM****

ÖZ

Günümüzde değerler oldukça üzerinde durulan bir alandır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer verilen değerlerden biri de dayanışma değeridir. Dayanışma; bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünüş ve çıkar birliğiyle birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmaları olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı; ilkokul öğrencilerinin dayanışma değerine yönelik metaforik algılarını belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma deseni esas alınarak temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Afyonkarahisar il merkezinde öğrenim görmekte olan 400 ilkokul 4. sınıf öğrencisi (erkek=148, kız=252) oluşturmaktadır. Çalışmada veriler metafor yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerden “Dayanışma.....gibidir. Çünkü.....” ifadesinin yazılı olduğu görüş bildirme formunu doldurmaları istenmiştir. Çalışma sonunda verilerin çözümlenmesi için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde verileri kodlama, temaları oluşturma, temaları düzenleme, bulguları tanımlama ve yorumlama aşamaları takip edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular ilkokul öğrencilerinin metaforlara ilişkin yazmış oldukları metinlerden yapılan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulguların analizi sonucunda, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin dayanışma değerine yönelik oluşturdukları metaforlar insani değerler

* Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, E-posta: sergun@aku.edu.tr

** Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, E-posta: nkurt@aku.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sandıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, E-posta: nrytas@hotmail.com

açısından, milli değerler açısından, kurum ve kuruluşlar açısından ve diğer kategorileri başlıkları altında 4 alt kategoride toplanmıştır. İlkokul öğrencilerinin dayanışma değerine yönelik 4 alt kategoride toplam 29 farklı metafor ürettikleri belirlenmiştir. Öğrenciler tarafından en fazla oluşturulan metaforlar “insani değerler açısından dayanışma” alt kategorisinde bulunmaktadır. Bu kategoride en çok geliştirdikleri metaforlar yardımlaşma, birlik ve beraberlik, arkadaşlık olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dayanışma değeri, ilkokul öğrencileri, metafor

PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ON SOLIDARITY VALUE: A METAFOR ANALYSIS

ABSTRACT

Nowadays values are one of the areas which are frequently studied. One of these values included in the social studies course curriculum is the solidarity value. Solidarity is defined as the fact that individuals who form a community, a society, are connected to each other by the unity of emotion, thought and interest and support each other in each issue. The aim of this study is to determine the metaphorical perceptions of primary school students towards solidarity value. In this study, a qualitative research method is used. The participants of the study consisted of 148 male and 252 female students in 4th grade in Afyonkarahisar. The data were collected by using metaphor method from qualitative data collection methods. The opinion reporting form, in which “Solidarity is like a/an Because.....” is written, was used as the data collection tool. In this study, content analysis was used to analyze the data. The collected data were carried out in five stages: coding and sorting, sample metaphor list creation, category determination, validity and reliability, and converting and interpreting metaphors into quantitative data. As a result of the analysis of the data, the metaphors developed by the primary school students on the value of solidarity were grouped into 4 categories under the categories of; Solidarity in terms of human values, solidarity in terms of national values, solidarity with institutions and organizations and other categories. It was concluded that primary school students produced 29 different metaphors related to solidarity value. When the metaphors developed by the students about the value of solidarity were examined, it was determined that they produced metaphors in the category of solidarity in terms of the most human values. In the category of solidarity in terms of human values, it is seen that they include the most aid, unity and togetherness, friendship metaphors.

STRUCTURED ABSTRACT

Nowadays values are one of the areas which are frequently studied. Values are social behavior patterns that make people's life easier and ensure their lives in society. In addition, values are defined as the source of the behaviors and as a way to judge them, and values make it possible to choose a situation over the other one. Values can

also be defined as the concepts that provide information about the desired, targeted, interested and needed things by offering a conceptualization over what an individual feels important. The family, which is an important and first institution in the acquisition of these values for the society, also forms the basis of society. These principles, which are started to be acquired within the family institution, develop through the experiences in near environment over time. The development of these principles continues through school-based experiences. One of the primary aims of giving value education in schools is to make students aware of their own values. In order to understand how students perceive values, it is important to know how students describe and define values. Teachers can understand how students perceive values by using the metaphor method. Metaphor is one of the effective cognitive mechanisms that people use to draw conclusions and learn new concepts. Metaphors play an important role in learning and developing cognitive ideas and concepts. They are also among the very powerful learning and teaching tool. It is also possible to reveal the perceptions of students about the values in the social studies education program by metaphor analysis. The aim of the study is to identify the metaphorical perceptions of the 4th grade students towards the value of solidarity. Based on this aim the study seeks to answer the following research questions:

- What are the metaphors of the 4th grade students concerning the value of solidarity?
- What are the common points in regard to these metaphors?

The study is designed as a qualitative research. The participants of the study are a total of 400 4th grade primary school students attending a public school in Afyonkarahisar province. Of 400 participants, 148 male and 252 female. The participants were chosen using the criterion sampling which is one of the purposive sampling. The criteria used in sampling were being a 4th grade primary school student and taking the course of social studies.

The data of the study were collected through the filling of a statement as follows: "Solidarity is like a/an..... Because.....". The participants were asked to produce only one metaphor for the value of solidarity value and to indicate the reason for using the metaphor. A total of fifteen statements were excluded due to several reasons such as bad writing. The data gathered from 400 students were analyzed.

The data collected were examined using the content analysis. The goal of the content analysis is to access the concepts and correlations to account for the data. Therefore, the data should be first conceptualized and the themes should be identified. Therefore, in the analysis of data, the authors firstly removed the data which were left blank and which were not consistent with the metaphor structure. The other steps in the data analysis are as follows: (i) coding of the data; (ii) creating the themes; (iii) designing the themes and (iv) identifying and interpreting the findings. The data were coded separately by three authors. The codes associated with each other were classified according to their similarities and differences, and it was decided by the authors to collect and present the data under which themes.

The reliability coefficient was calculated using the Miles and Huberman's (1994) agreement percentage (Reliability=Agreement/(Agreement+ Disagreement) and the reliability coefficient was found to be .92. Miles and Huberman (1994) argue that in qualitative research the agreement rate for the codes should be 90% to have a reliable study. In the study tables were developed showing how often each theme was repeated, and the analyses were supported by the direct quotations from the participants' views.

It is found that a total of twenty-nine metaphors about the value of solidarity were developed by 400 participants. These metaphors are grouped into four categories: "solidarity in terms of human values, solidarity in terms of national values, solidarity in terms of institutions and organizations and other".

It is found that the metaphors developed by the participants are mostly in the category of "solidarity in terms of human values". The most frequent metaphors in this category include help (119), unity and togetherness (100), friendship (30) and brotherhood (30). The primary school students participated in the study think that solidarity is a very important value for the society and people. It is found that the primary school students participated in the study have knowledge about many dimensions of the value of solidarity and can express their perceptions about this value.

The most frequent metaphors in the category of the solidarity in terms of national values include independence war (9), homeland (5), victory (2) and freedom (2). The most frequent metaphors in the category of the solidarity in terms of institutions and organizations include school (10), family (6) and Kızılay (Red Crescent) (2). The most frequent metaphors in the category of other include society (18), a good environment (11), bee (10), anthill (4) and the sun (4).

Based on the findings of the study the following suggestions are developed:

- Different studies can be designed to analyse how the value of solidarity is represented in different text types such as children's books, magazines, textbooks and newspapers etc.
- Comprehensive studies based on large-scale observations can be conducted to determine whether children reflect values in their behavior.
- In order to determine the values that should be taught to the students within the scope of the courses in primary schools, studies on a sample of more participants can be carried out.

Keywords: Solidarity value, primary school students, metaphor

1. Giriş

Günümüzde değerler oldukça üzerinde durulan bir alandır. Alan yazında farklı pek çok değer tanımına rastlamak mümkündür. En genel tanımıyla değerler neyin iyi neyin kötü olduğu konusundaki yargılarımızdır. Beğenilerimize göre tercih ettiğimiz şeyler olmaktan çok bireyin çevresi ile etkileşimini sağlayan az çok kesin ve sistematik fikirlerdir (Veugelers & Vedder, 2003). Değerler kişilerin hayatlarını daha kolay hale getiren, toplum içerisinde hayatlarını güvence altına almalarını

sağlayan toplumsal davranış kalıplarıdır. Bunun yanı sıra ortaya çıkan bir durumu bir başka duruma tercih etme eğilimi, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlar olarak tanımlanan değerler, bireyin neyi önemli hissettiklerini tanımlayarak istenilen, arzu edilen, ilgi ve ihtiyaç duyulan şeyler hakkında bilgi veren kavramlar olarak da tanımlanabilir (Erdem, 2003). Bir başka tanıma göre değerler; insanların iyiyi, doğruyu, güzeli ve çirkini tanımlamak için koymuş oldukları standartlar olup hangi toplumsal davranışların iyi, doğru ve istendik olduğunu belirten, paylaşılan ölçüt ve fikirlerdir (Özkalp, 2003).

Toplum için bu değerlerin kazanılmasında önemli ve ilk kurum aynı zamanda toplumun temelini oluşturan ailedir. Aile kurumu içerisinde kazanılmaya başlayan bu ilkeler zamanla aile çevresindeki olan yaşantı içerisinde gelişme gösterir. Bu gelişme daha sonraki yıllarda bireyin tanışacağı okul yaşantısı içerisinde artarak devam eder (Aktepe, 2010). Okullarda uygulanan öğretim programlarının genel amaçlarından biri de sorumluluğunu bilen, etkin vatandaş ve insan yetiştirmektir. Bu doğrultuda hedeflenen amaçlar, genel olarak duyuşsal davranış özellikleri olan tutum, değerler ve kişilik özelliklerinden oluşmaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002).

Değer kazanımı aile içinde başlayan akran grupları ve kitle iletişim araçları gibi sosyalleşme araçlarının ve günlük yaşam içindeki etkileşimlerin de etkisiyle yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Değer eğitimi sürecinde okullara ve öğretmenlere de önemli görevler düşmektedir. İyi ve etkili vatandaş yetiştirmek için değerler eğitiminin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programı içerisinde kavram, beceri, öğrenme alanı, kazanım, değer gibi öğeler bulunmaktadır. Bu öğeler içinde yer alan değerler; bireylerin hayatları boyunca toplum içinde gereksinim duyacakları davranışların karşılanmasında, bireylerin toplum içindeki yerlerinin belirlenmesinde ve toplumun devamlılığında önemli bir paya sahiptir (Kılcan ve Akbaba, 2018).

Değerler eğitimi ile kişilerde bulunması gereken değer ve tutumlar geliştirilerek onların değerler bakımından olgunlaşmaları sağlanmaktadır (Kale, 2007). Türkiye’de 2005 ilköğretim programlarında değerler eğitime ayrı bir önem verilerek sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında (4.5.6.7. sınıf) değer ve değerler eğitime ayrı bir başlık altında yer verilmiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında verilen değerler; Adalet, Aile birliğine önem verme, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Eşitlik, Özgürlük, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Tasarruf, Vatanseverlik, Yardımseverlik olarak tanımlanmaktadır. Bu değerlerden biri olan dayanışma; bir topluluğu, bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünüş ve çıkar birliğiyle birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmaları olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar arasındaki karşılıklı bağlılık, birbirlerine destek ve yardımcı olma halidir (Ayverdi, 2011).

Okullarda değer eğitimi verilmesinin öncelikli amaçlarından biri de öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varması sağlamaktır. Öğrencilerin değerleri nasıl algıladıklarını anlamak için öğrencilerin değerleri neye benzettiklerini ve nasıl tanımladıklarını bilmek önemlidir. Öğretmenler metafor yöntemi kullanarak öğrencilerin değerleri nasıl algıladıkları bilgisine ulaşabilirler (Bektaş ve Karadağ, 2013). Metaforlar çoğunlukla benzer bir alandan yeni ve çoğunlukla bilinmeyen bir alana bilgi transferini kapsamaktadır (Soysal ve Afacan, 2012). Eğitimciler metafor ve görsel imgeleri kullanarak kendi rolleri ve sorumluluklarını, eğitimin doğası ve öğretmen öğrenci ilişkileri hakkında daha derin bir anlayışa sahip olabileceklerini ve eğitim problemlerine ilişkin sonuçlara ulaşabileceklerini belirtmektedir (Çelikten, 2006). Metafor, insanların sonuç çıkarmak ve yeni kavramları öğrenmek için kullandığı etkili bilişsel mekanizmalardan biridir. Metaforlar, bilişsel fikir ve kavramların öğrenilmesi ve geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Çok güçlü öğrenme ve öğretme aracıdır (Küçükturan, 2003). Öğrencilerin istendik davranışları edinebilmeleri için kullanılacak öğretim stratejileri ve öğrenme deneyimlerinin yapılandırmaçı öğrenme kuramıyla yönlendirilmesinin uygun olacağı görüşü benimsenmektedir. Bu noktada farklı bir öğretim yöntemi biçimi olan

metaforlar, bireyde var olan ön bilgilerle yeni bilgiler arasında anlamlı ilişkiler kurmada kullanılabilir (Kesercioğlu vd., 2004).

Değer eğitiminde değerlerin anlamları açık hale getirilmeli ve bireyin değerleri alma düzeyinden kişiselleştirme düzeyine kadar nasıl algıladıkları net olarak ifade edilmelidir ve bu algının ortaya çıkarılmasında metaforlar önemlidir (Kurnaz, Çiftci, ve Karapazar, 2013). Bu yönüyle araştırma da olduğu gibi alan yazında öğrencilerin değer algılarını metaforlar yoluyla ortaya çıkarmaya çalışan çok sayıda araştırma (Öztürk, 2007; Uzun ve Paliç, 2013, Tuna ve Mazman Budak, 2013; Çelikkaya ve Seyhan, 2017; Kılcan ve Akbaba, 2018; Ulu-Kalın ve Koçoğlu, 2017; Er-Türkresin, Başer ve Yapıcı, 2018) bulunmaktadır.

Metafor analizi yoluyla sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler hakkında öğrencilerin algılarını ortaya çıkarmak da mümkündür. Bu bağlamda araştırmanın amacı, ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin “dayanışma değerine” yönelik metaforik algılarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem soruları aşağıdaki gibidir:

- İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dayanışma değerine ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- İlkokul 4. sınıf öğrencileri tarafından ortaya konan metaforların ortak özellikleri bakımından toplandığı kategoriler nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma deseni esas alınarak temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Merriam (2013), nitel araştırmayı altı yaklaşım olarak ele almış ve tanımlamıştır. Bunlar, temel nitel araştırma, fenomenoloji, gömülü (örtük) teori, etnografi, öyküsel analiz ve eleştirel nitel araştırmadır. Temel nitel araştırma yöntemi bireylerin yaşamlarını nasıl yorumladığıyla, dünyalarını nasıl inşa ettikleriyle ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenir (Merriam, 2013). Bu çalışmada ilkökul öğrencilerinin dayanışma değerine yönelik algıları derinlemesine belirleme olanağı sağladığı için temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır.

2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Afyonkarahisar il merkezinde bulunan ilkökul 4. sınıfta öğrenim gören 148’i erkek, 252’si kadın toplam 400 öğrenci oluşturmaktadır. Bu grubu oluşturan katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler 4. sınıf olmaları ve sosyal bilgiler dersini almaları ölçüt kabul edilmiştir.

2.3. Veri toplama Aracı

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dayanışma değerine yönelik metaforik algılarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden metafor yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Dayanışma.....gibidir. Çünkü.....” ifadesinin yazılı olduğu görüş bildirme formu kullanılmıştır. Katılımcılardan, dayanışma değeri için sadece tek bir metafor üretmeleri ve bu metaforları kullanma nedenlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerden elde edilen 15 görüş bildirme formu yazıların okunmaması gibi sebeplerden dolayı çalışmadan çıkarılmıştır. Toplamda 400 öğrenciden elde edilen veriler çalışma kapsamında ele alınmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlar ve ilişkilere ulaşmaktır. Araştırmacılar bu amaçla, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerektiğini ifade etmektedirler (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bundan dolayı verilerin analizinde araştırmacılar öncelikle boş bırakılan ve metafor yapısına uymayan verileri

ayıklamışlardır. Bundan sonraki aşamaları (i) verilerin kodlanması, (ii) temaların oluşturulması, (iii) temaların düzenlenmesi (iv) bulguların tanımlanması ve yorumlanması takip etmiştir. Elde edilen veriler üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Birbiriyle ilişkili olan kodlar, benzerlik ve farklılıklarına göre sınıflandırılmış ve araştırmacılar tarafından verilerin hangi temalar altında toplanacağına ve sunulacağına karar verilmiştir.

Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği uyuşum yüzdesi formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) kullanılmış ve güvenilirlik .92 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre nitel çalışmalarda kodlayıcıların verdikleri kodlar arasında % 90 ve üzeri tutarlılığın olması durumunda çalışma sonuçlarının güvenilir olduğunu düşünülebileceğini ifade etmektedirler. Araştırmada her bir temanın hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak tablolastırılmış ve katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak görüşler desteklenmiştir.

3. Bulgular

Verilerin analiz edilmesi sonucunda ilkokul öğrencilerinin dayanışma değerine ilişkin geliştirdiği metaforlar dört kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler ve bunlara ilişkin frekanslar tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. İlkokul Öğrencilerinin Dayanışma Değerine İlişkin Geliştirdiği Metaforlar

Kategoriler	f	%
İnsani Değerler açısından dayanışma	305	76.25
Kurum, kuruluşlar açısından dayanışma	21	5.25
Milli değerler açısından dayanışma	18	4.5
Diğer	56	14
Toplam	400	100

Öğrencilerin oluşturduğu metaforlarla ilgili kategoriler incelendiğinde, öğrencilerin en çok “insani değerler açısından dayanışma”yı ele aldıkları görülmektedir (% 76.25).

İnsani değerler açısından dayanışma kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. İnsani değerler açısından dayanışma kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar

	Geliştirilen Metaforlar	f	%
İnsani Değerler Açısından Dayanışma	Yardımlaşma	119	29.75
	Birlik, Beraberlik	100	25
	Arkadaşlık	30	7.5
	Kardeşlik	30	7.5
	Sevgi-saygı	11	2.75
	İyilik	9	2.25
	Paylaşım	3	0.75
	Anlaşma	3	0.75
Toplam		305	76.25

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin %76’sı dayanışma değerini insani değerler açısından ele almıştır. İnsani değerler açısından dayanışma kategorisinde katılımcılar tarafından en çok yardımlaşma, birlik beraberlik, arkadaşlık, kardeşlik ifade edilmiştir.

Dayanışmanın yardımlaşma olduğu yönündeki görüşlerini araştırmamızın katılımcılarından biri şu şekilde ifade etmiştir: *Dayanışma yardımla ortaya çıkar. Mesela bir proje yapan arkadaşımızın yardıma ihtiyacı vardır. Dayanışma yaparak bütün işlerimiz kolayca biter. Örneğin sınıfımızda, okulumuzda, ailemizde büyük bir dayanışma içindeyiz. (Ö18)*

Dayanışmanın birlik-beraberlik olduğunu katılımcılardan biri “Bir işi birlik ve beraberlik içinde yaparsak daha çabuk biter. Türk milleti en büyü dayanışmayı Kurtuluş savaşında göstermiştir. Birlikten kuvvet doğar diye bir atasözümüz vardır. Bu dayanışmanın çok önemli olduğunu anlatır”.(Ö75) şeklinde ifade ederken; bir diğer katılımcı ise, “Bir işi yaparken dayanışma çok önemlidir. Hep beraber iş birliği içerisinde çalışırsak hem zamandan tasarruf etmiş oluruz, hem de arkadaşlık ilişkilerimizi güçlendirmiş oluruz. Bir elin nesi iki elin sesi var atasözümüz dayanışmanın en büyük örneğidir.(Ö89) diyerek görüşlerini belirtmiştir.

Dayanışmanın kardeşlik, arkadaşlık olduğunu katılımcılardan biri şu şekilde ifade etmiştir: *Dayanışma yaparak kardeşliğin önemini anlarız. Kardeşlik, arkadaşlık için dayanışma çok önemlidir. Atalarımızın da dediği gibi yalnız taştan duvar olmaz.(Ö258)*

Milli değerler açısından dayanışma kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Milli değerler açısından dayanışma kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar

	Geliştirilen Metaforlar	f	%
Milli Değerler Açısından Dayanışma	Kurtuluş Savaşı	9	2.25
	Vatan	5	1.25
	Zafer	2	0.5
	Özgürlük	2	0.5
	Mücadele	1	0.25
	Ordu	1	0.25
	Barış	1	0.25
Toplam		21	5.5

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğrencilerin %5.5’i dayanışma değerini milli değerler açısından ele almıştır. Milli değerler açısından dayanışma kategorisinde katılımcılar tarafından en çok Kurtuluş Savaşı, Vatan, Zafer, Özgürlük ifade edilmiştir. Dayanışmayı “Kurtuluş Savaşı” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *Kurtuluş Savaşında iki torba buğdayı olan bir kişi bir torbasını askere, dört çift çorabı olan biri dördünü de askere vermiştir. Kurtuluş savaşı bütün çaba ve dayanışmayla kazanılmıştır. Dayanışma bir kurtuluş savaşı gibidir. (Ö365)*

Dayanışmayı “Vatan” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *İnsanlar aynı topraklarda yaşarlar. Herkes vatanını milletini sever. Bir vatan üstünde yaşayanlar vatanının geleceği için dayanışma içine girerler. (Ö231)*

Dayanışmayı “Özgürlük” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *Bence dayanışma Özgürlüktür. Dayanışma insanların özgürlüğü için önemlidir. Kurtuluş savaşındaki dayanışma sayesinde özgürlüğümüze kavuştuk. (Ö131)*

Kurum ve kuruluşlar açısından dayanışma kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar tablo 4’te verilmiştir:

Tablo 4. Kurum ve kuruluşlar açısından dayanışma kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar

	Geliştirilen Metaforlar	f	%
Kurum ve Kuruluşlar Açısından Dayanışma	Okul	10	2.5
	Aile	6	1.5
	Kızılay	2	0.5
Toplam		18	4.5

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğrencilerin %4.5’i dayanışma değerini Kurum ve Kuruluşlar açısından ele almıştır. Kurum ve Kuruluşlar Açısından dayanışma kategorisinde katılımcılar tarafından Okul, Aile, Kızılay metaforları oluşturulmuştur.

Dayanışmayı “Okul” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: Okulda arkadaşlarımla, öğretmenimle dayanışma içinde ödevimizi yaparız. Grup çalışmalarında da hep dayanışma içindeyiz. Bence dayanışma okul gibidir. (Ö25)

Dayanışmayı “Aile” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: Dayanışma ailedir. Annem, babam, ben ve kardeşlerim bir dayanışma içindeyiz. Babam işe gidiyor, annem ev işlerini hallediyor ben ve kardeşim ise anneme yardım ediyoruz. . (Ö93)

Dayanışmayı “Kızılay” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: Kızılay dayanışmanın en güzel örneğidir. Zor durumda olan insanlara yardım ederek, dayanışmanın önemli olduğunu bizlere yaşayarak gösterir.(ö12)

“Diğer” kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. “Diğer” kategorisine ilişkin öğrencilerin geliştirmiş oldukları metaforlar

	Geliştirilen Metaforlar	Frekans	%
Diğer	Toplum	18	4.5
	İyi bir ortam	11	2.75
	Arı	10	2.5
	Karınca yuvası	4	1
	Güneş	4	1
	Meslek	3	0.75
	Kuvvet	2	0.5
	Gereksinim	1	0.25
	Yol	1	0.25
	Zincir	1	0.25
	Davranış	1	0.25
Toplam		56	14

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğrencilerin %14’ü dayanışma değeri ile ilgili “diğer” kategorisine giren metaforlar oluşturmuşlardır. Öğrenciler tarafından “diğer “ kategorisinde en çok Toplum, İyi bir ortam, Arı, Karınca yuvası, Güneş ifade edilmiştir.

Dayanışmayı “diğer” kategorisinde “toplum” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: Toplumun devamı için insanların üretmesi gerekir. Üretimin olması içinde insanların işbirliği yapmak, dayanışma yapmak zorunluluğu vardır (Ö119) Dayanışmayı

“diğer” kategorisinde “iyi bir ortam” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: Bence dayanışma içinde bulunduğumuz ortamın iyi olmasıdır. Tabii insan içinde bulunduğu ortamda dayanışma içinde olursa, yaşadığımız yer çok iyi olur. Bizim evde dayanışma olduğu için annem ve babam hiç tartışmaz. Bu yüzden evimiz dayanışma sayesinde çok iyi bir ortamdır. (Ö307) Dayanışmayı “diğer” kategorisinde “Arı” olarak ifade eden katılımcılardan biri görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: Arılar yaz aylarında çiçek tozlarını toplayarak bal yaparlar ve bunun içinde dayanışma gerekir, dayanışma için birlik olarak çalışmak ve işbölümü yapmak gerekir (Ö275).

4. Sonuç ve öneriler

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dayanışmaya yönelik algılarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, 400 öğrencinin dayanışma kavramına ilişkin 29 metafor ürettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sonucunda, ilkökul öğrencilerinin dayanışma değerine ilişkin geliştirdikleri metaforlar “insani değerler açısından dayanışma, milli değerler açısından dayanışma, kurum ve kuruluşlar açısından dayanışma ve diğer” kategorileri altında 4 kategoride toplanmıştır.

Öğrencilerin dayanışma değerine ilişkin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde en fazla “insani değerler açısından dayanışma” kategorisinde metafor ürettikleri tespit edilmiştir. İnsani değerler açısından dayanışma kategorisinde, en fazla yardımlaşma (119), birlik ve beraberlik (100), arkadaşlık (30) ve kardeşlik (30) metaforlarına yer verdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan ilkökul öğrencileri dayanışmanın toplum ve insan için çok önemli bir değer olduğunu düşünmektedir. Genel olarak ilkökul öğrencilerinin dayanışma değerine ilişkin algıları incelendiğinde dayanışma değerinin pek çok boyutuna ilişkin bilgi sahibi oldukları ve dayanışma değerine ilişkin algılarının içini doldurabildikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde Aktepe (2010) yaptığı çalışmada ilköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretiminin öğrencilerin tutumlarına etkisini incelemiş ve yardımseverlik kavramının cömertlik, fedakârlık, merhamet, sosyal sorumluluk, gönüllülük, paylaşma ve işbirliği boyutları olduğu gibi empati, iyilikseverlik ve hayırseverlik kavramlarıyla da ilişkili olduğunu belirtmiştir. Gömleksiz ve Öner (2016), 5. 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin vatan kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeye çalıştıkları araştırmada “Güven ve dayanışma” kategorisinde yer alan metaforlar “ev”, “aile” şeklinde belirtilmiştir.

Milli değerler açısından dayanışma kategorisinde en fazla kurtuluş savaşı (9), vatan (5), zafer (2), özgürlük (2) metaforlarına yer verdikleri belirlenmiştir. Ulusoy ve Erkuş (2015)’un yaptıkları çalışmada öğrenciler, vatan kavramını bireylerden oluşan topluluk, bir milletin savaşıyla aldığı yer olarak tanımlamışlardır.

Kurum ve kuruluşlar açısından dayanışma kategorisinde öğrenciler okul (10), aile (6) ve Kızılay (2) metaforlarına yer vermişlerdir. Özkan ve Taşkın (2014)’ın yaptıkları çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin vatan kavramının ilişkin olarak “ev” ve “aile” metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir.

Öğrenciler “diğer” kategorisinde en çok toplum (18), iyi bir ortam (11), arı (10), karınca yuvası (4), güneş (4) metaforlarını geliştirmişlerdir.

Araştırma sonunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Dayanışma değerinin çocuk kitaplarında, dergilerde ders kitaplarında, gazetelerde vb. farklı dokümanlarda ne şekilde yer aldığına ilişkin çeşitli araştırmalar desenlenebilir.
- Çocukların bu değeri davranışlarına yansıtıp yansıtmadığını belirlemek için gözleme dayalı geniş kapsamlı farklı çalışmalar yapılabilir.

- İlkokullarda dersler kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken değerlerin belirlenmesi için daha geniş katılımcı grubu ile daha çok kişiye ulaşılarak çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktepe, V. (2010). İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli büyük türkçe sözlük*. Kubbealtı Neşriyat. İstanbul.
- Bektaş, M. ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerine yönelik geliştirdikleri metaforların incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(8), 271-286.
- Çelikkaya, T. ve Seyhan, O. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin metafor algıları. *E-International Journal of Educational Research*, 8(3), 65-87.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Er-Türküresin H., Başer, E. H. ve Yapıcı, H. (2018). Ortaokul öğrencilerinin dayanışma kavramına ilişkin algıları: Metafor analizi örneği. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, UBEK-2018, 61-80.
- Gömlüksiz, M. N. ve Öner, Ü. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Vatan Kavramına İlişkin Metaforik Algılar. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(2) Winter 2016, p. 1409-1420.
- Kale, N. (2007). Nasıl bir değerler eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, DEM Yayınları, 313-322.
- Kesercioğlu, T., Yılmaz, H., Huyugüzel, P. ve Çavaş, B. (2004). İlköğretim fen bilgisi öğretiminde analogilerin kullanımı: “örnek uygulamalar”, *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 35-44.
- Kılcan, B. ve Akbaba, B. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dayanışma değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 185-210.
- Kurnaz, A., Çiftci, Ü. ve Karapazar, H. (2013). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin değer algılarının betimsel bir analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 185-225.
- Küçükturan, G. (2003). Okul öncesi fen öğretiminde bir teknik: Analoji. *Milli Eğitim Dergisi*, 157.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis :An expanded sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : SAGE Publications.
- Özkalp, E. (2003). Kültür, (Edt. E, Özkalp), *Davranış Bilimlerine Giriş*. 3. Baskı, 57-74, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No:1355
- Özkan, R. ve Taşkın, M, A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin vatan olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, XVII, 889-906.

- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının “coğrafya” kavramına yönelik metafor durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(2), 55-69.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 173-182.
- Soysal, D. ve Afacan, O. (2012). Metaphors used by primary school students to describe ‘Science and technology lesson’ and ‘Science and technology teacher’. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 9(19), 287-306.
- Tuna, Y. E. ve Mazman Budak, F. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "tarih" kavramına ilişkin algılarının mecazlar/metaforlar yardımıyla analizi. *Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(14).
- Ulu Kalın, Ö. ve Koçoğlu, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bağımsızlık değerine karşı metaforik algıları. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 18(2), 419-434.
- Ulusoy, K. ve Erkuş, B. (2015). Sosyal bilgiler dördüncü sınıf ders programındaki tarih konuları ile ilgili kavramlara ilişkin öğrenci algıları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 147- 158
- Uzun, S. ve Paliç, G. (2013). Sınıf öğretmenlerinin sınıf kavramına ilişkin sahip oldukları algıların metaforlar yardımıyla incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(16).
- Veugelers, W. & Vedder P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching: Theory and practice*, 9, 377-389.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.